

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 19 oktober 2010

Mål nr

B 2377-09

KLAGANDE

AA

Ombud och offentlig försvarare: Advokat PS

MOTPARTER

1. Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

2. NZJ

Ombud och målsägandebiträde: Advokat BÅ

SAKEN

Grov misshandel m.m.

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom 2009-04-21 i mål B 1902-09

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut såvitt nu är i fråga.

För försvaret av AA i Högsta domstolen tillerkänns PS ersättning av allmänna medel med 24 601 kr, varav 15 786 kr för arbete, 3 120 kr för tidsspillan, 775 kr för utlägg och 4 920 kr för mervärdesskatt. Denna kostnad ska stanna på staten.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Sedan AA överklagat hovrättens dom har Högsta domstolen meddelat prövningstillstånd i påföljdsfrågan. Högsta domstolen har inte funnit skäl att meddela prövningstillstånd beträffande målet i övrigt, i följd varav hovrättens dom står fast i de delarna.

AA har yrkat att han ådöms en mildare påföljd än fängelse eller i vart fall ett kortare fängelsestraff.

Riksåklagaren har bestritt ändring.

DOMSKÄL

1. AA har gjort sig skyldig till grov misshandel. Högsta domstolen har inte underlag för att bedöma brottets straffvärde annorlunda än vad hovrätten har gjort. Straffvärdet ska alltså anses vara fängelse ett år sex månader.
2. Brotts art och straffvärde utgör starka skäl för att påföljden bör bestämmas till fängelse. Frågan i Högsta domstolen är om AA hälsotillstånd ändå bör inverka på påföljdsvalet eller på straffmätningen.

3. I 29 kap. 5 § första stycket brottsbalken föreskrivs att rätten vid straffmätningen utöver brottets straffvärde i skälig omfattning ska beakta vissa uppräknade slag av omständigheter. Grundtanken är att det vid sidan av straffvärdet finns en rad olika omständigheter som är av sådant slag att det skulle framstå som orättfärdigt, om de inte beaktades vid påföljdsbestämningen (se prop. 1987/88:120 s. 47). Det är fråga om omständigheter hänförliga till gärningsmannens person och hans handlande efter brottet. Omständigheterna verkar endast i mildrande riktning. Paragrafen är avsedd att tillämpas med försiktighet så att den inte medför risker för oenhetlig praxis eller sociala orättvisor vid straffmätningen. (Se a. prop. s. 89 f.) Av 30 kap. 4 § första stycket brottsbalken framgår att rätten även vid påföljdsvalet ska beakta sådana omständigheter som anges i 29 kap. 5 §.

4. Enligt punkt 6 i uppräknningen ska rätten beakta bl.a. om den tilltalade till följd av dålig hälsa skulle drabbas oskäligt hårt av ett straff utmätt efter brottets straffvärde. I motiven (a. prop. s. 95) uttalas att hänsyn till dålig hälsa kan tas bl.a. vid allvarligare fysiska handikapp såsom förlamning eller starkt nedsatt syn och då gärningsmannen lider av allvarlig sjukdom, framför allt då denna bedöms vara livshotande. Vidare framhålls att även det psykiska hälsotillståndet kan beaktas, i den mån det inte är av den arten att det faller under annan särreglering.

5. För att en tillämpning av punkt 6 ska komma i fråga krävs att det finns ett särskilt samband mellan hälsotillståndet och verkställigheten av ett fängelsestraff. Det måste kunna förutses att hälsotillståndet skulle medföra någon särskilt allvarlig olägenhet vid verkställigheten och att verkställigheten därför skulle drabba den tilltalade oskäligt hårt. Sådana olägenheter kan vara att sjukdomen skulle göra verkställigheten särskilt plågsam eller att verkställigheten skulle försämra hälsotillståndet allvarligt.

6. I målet är följande utrett om AA hälsotillstånd. Sedan år 2002 har han Crohns sjukdom i sista delen av tunntarmen och första delen av tjocktarmen. Sjukdomen har varit svår att behandla och den har från och till medfört allvarliga buksmärter, diarréer, kräkningar och en besvärlig gastrit. Under de första åren var han ofta inlagd i sjukhus. Vid en operation år 2006 avlägsnades 50 cm av tunntarmen och 10 cm av tjocktarmen. Därefter var sjukdomen inte så svår, men det tillstötte postoperativt kända komplikationer i form av s.k. koleretisk diarré, en svårbehandlad diarré som försämras vid intag av fet mat. Det har varit svårt att finna en lämplig behandling, men sedan ett par år får han injektioner med en s.k. TNF-hämmare (Humira) och han svarar relativt bra på den behandlingen. Crohns sjukdom är kronisk och trots behandlingen inträder skov som medför buksmärter och diarréer. AA har vidare Bechterews sjukdom, en kronisk inflammation i ryggen. Det finns också journalanteckningar om en hjärnskada i barndomen och om misstänkt ADHD.

7. AA behandlande läkare, överläkaren CO, har i förhör inför Högsta domstolen förklarat att AA är mer stresskänslig än normalt och att tarmen alltid blir sämre när han utsätts för stress, med kräkningar och diarréer som följd. Enligt hennes mening skulle ett fängelsestraff medföra sådan stress att AA skulle få tillbringa verkställighetstiden i anstaltens sjukavdelning.

8. I ett läkarintyg rörande AA enligt 7 § lagen (1991:2041) om särskild personutredning i brottmål, m.m. uttalas att det inte förelåg allvarlig psykisk störning vid gärningen eller vid undersökningen och att det inte föreligger förutsättningar för rättspsykiatrisk vård.

9. Vad som skulle kunna föranleda en tillämpning av 29 kap. 5 § första stycket 6 eller 30 kap. 4 § första stycket brottsbalken är den omständigheten att AA lider av Crohns sjukdom. Det är ställt utom tvivel att sjukdomen är

allvarlig och att AA till följd av den befinner sig i en besvärlig situation. Sjukdomen är kronisk men inte livshotande. Efter flera års lidande får han nu en behandling som är relativt effektiv och hans hälsotillstånd har förbättrats. Dock förekommer det alltjämt att sjukdomen medför skov och, eftersom han har svårt att klara stress, ger sig sjukdomen till känna när han utsätts för oväntade händelser. Utredningen tyder dock inte på att den stress som kan orsakas av själva fängelsevistelsen skulle leda till någon allvarlig försämring av hans hälsotillstånd. Vidare kan den behandling som AA får för sin sjukdom fortsätta under verkställigheten av ett fängelsestraff.

10. Med beaktande av brottets art och straffvärde samt den restriktivitet som anbefalls i lagens förarbeten kan nu angivna förhållanden inte anses vara sådana att de enligt 29 kap. 5 § första stycket 6 brottsbalken bör påverka vare sig påföljdsvalet eller straffmätningen. Det har inte framkommit något annat skäl att ändra den påföljd som hovrätten har bestämt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Dag Victor (tillägg), Severin Blomstrand (referent), Gudmund Toijer, Stefan Lindskog (tillägg) och Ingemar Persson
Föredragande revisionssekreterare: Örjan Härneskog

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2010-09-22

Mål nr
B 2377-09

TILLÄGG

Justitieråden Dag Victor och Stefan Lindskog tillägger för egen del:

Hänsyn till en dömds hälsa och de risker för denna som ett frihetsberövande innebär kan inte bara beaktas vid påföljdsbestämningen i domstol utan är också en av de vanligaste omständigheter som brukar åberopas och beaktas inom ramen för nådeinstitutet. Det bör betonas att det förhållandet att vissa sådana omständigheter åberopats inför domstol utan att detta påverkat påföljdsbestämningen inte innebär att dessa inte skulle kunna vara av betydelse inom ramen för ett nådeärende. Förutom att det i ett sådant finns möjlighet att beakta utvecklingen efter en dom och att förebringa en närmare utredning än vad som normalt är möjligt inom ramen för ett brottmål, begränsas beslutsfattandet i nådeärenden inte av de krav på restriktivitet som gäller vid domstols påföljdsbestämning. (Jfr härtill NJA 1989 s. 564 och NJA 1991 s. 471.)